

tivov, konstrukcij in podobnega, ki so pri tem delu uporabljeni, temveč je predvsem važno vprašanje: zakaj dajati narodu nekaj, kar ni plod njegovega lastnega in v sebi doumetega umetniškega dela? Mantuani, katerega sem omenil, je dovolj jasno dokazal, da je to le rustificirana velika umetnost. Lastna fantazija je dala le majhen prinos takšnemu delu.

Avtorja omenjenega dela bega, kakor pravi, vedno izpreminjanje umetnostnih oblik. To izpreminjanje je razvoj in potrjuje, da umetnost živi, se razvija in neprestano išče izboljšanja in izpopolnitve. Ako bi hoteli ta polet iskanja človeškega duha po novih lepotah ustaviti, bi za razvoj narodne kulture in umetnosti naredili nepopravljiv greh.

Prepričan sem, da ne vnašamo v dela današnje dobe, v tem primeru v stanovanjsko opremo, karakterističnega krajevnega miljeja s tem, da prenašamo ornamentiko, katero je narod pred desetletji in več uporabljal za dekoracijo svojih izdelkov. Karakteristično noto slovenski pokrajini dajejo travniki s preprostimi kozolci, barvna pestrost polj in travnikov, ki jih ob robu obdajajo beli domovi, ki se svetijo skozi drevje. Na zelenih gričih so posejane bele cerkve z rdečimi strehami, ki se ostro odražajo na koprenasti modrini neba. Nikjer nobene dekoracije, nikjer ne vidimo nobenega ornamenta, pa vendar občutimo, da je to zemlja, na kateri prebiva naš slovenski človek.

Nobeni živi umetnosti se ne morejo predpisovati zahteve in tako bo tudi arhitektura v stanovanjski opremi našla poudarek kraja, slovensko noto v ustvarjalcu samem. Če bo ta notranje močan, izgrajen sam v sebi, in če bo doumel v svoji notranjosti človeka in pokrajino, na kateri deluje, ter vtisnil svojemu delu pečat take svoje osebnosti, bo delo izražalo vse ono, kar avtor omenjenega dela skuša doseči s privzemanjem ornamentov, ki v osnovi niso sad našega dela.

Vlado Gajšek.

Umetnost

Razstava Franca Stiplovška

V Jakopičevem paviljonu je zbral lepo zbirko del (olja, lesorezi, risbe) slikar iz ekspresionističnega reda Franc Stiplovšek.

Razstava, na kateri so zbrana dela, ki časovno obsegajo dobo od 1929. do 1939. leta, ima prav za prav retrospektiven pomen. Stilno-razvojno, pa tudi za poznavanje individualnih potez Stiplovškove umetnosti je bila pričujoča razstava nad vse pomembna in poučna. Nihče od ljubiteljev in poznavalcev umetnosti ni mogel biti razočaran, ko je zapuščal razstavne prostore. Fr. Stiplovšek, ki je kot umetnik že v svojih najbolj zgodnjih delih pomenil svet zase, je temu primerno gojil cvet svoje umetnosti tudi do današnjih dni. Značilna komponenta ali boljše poanta v tej odkritosrčni in solidni umetnosti je močna razumarska prvina, ki je zaznavna skoraj na slehernem delcu njegovih platen. Že v tistih časih, ko je mladi ekspresionistični rod z gesto odklonitve zavrgel naturalistične pridobitve XIX. stoletja in se z veseljem

in samozavestjo lotil podiranja naravnega sveta z namenom, da ustvari nov red duhovne umetnosti, je naš slikar kritično motril njihovo delo ter se odločil za zlato sredo. Vesel je bil stilizacije, ki si jo je kot orodje prisvojila nova generacija, vendar mu ni bila nikoli poslednji namen. Kako je bil diskreten v njeni rabi, je dokaz »Deček« in »Cerkniški motiv« pričujoče razstave. Resnični predmet, ki je sicer skupek najbolj različnih oblik in detajlov, je vklenjen v močno linijo, plastičnost je poenostavljena, reducirana na razumsko formulo; prav tako narekuje umetnik predmetu tudi kolorit. Pri tem je, mislim, vedno na straži umetnikova razumska plat, ki v določenem predmetu vedno spoštuje njegovo individualnost in ga nikdar v svrhu osebnostnih zahtev ne razkroji popolnoma. Kakor je ta razumarska poteza do neke mere ugodna za umetnostno oblikovanje, tako pa nam po drugi strani odkrije šibko stran Stiplovškove umetnosti. Trdna vera v tehnično zmožnost osvojitve vsega, kar napravi delo, da je umetnina, ter zanemarjanje čustvene strani kot sodelavca pri postanku umetnine, je vzrok, da njegova umetnost ne izžareva toliko neposrednega ognja in aktivnosti, marveč je nasprotno preje mrzla in akademska — neosebna. Vendar je v zadnjih delih (1939. l.) tudi v tej smeri viden napredek. Že nekako v podobah iz 1935. l. stoji Stiplovšek na razpotju: ali zgolj suha, solidna konstrukcija, ali pa zmaga čustvene prvine, ki jo poslej išče v krajinskem razpoloženju. »Kapelica v Cerknici« je značilno delo iz tega časa. Še je razvidno staro orodje, ki je bilo na delu pri gradnji umetnostne podobe, vendar je čustvena vsebina že bogatejša. Skozi mračni kolorit manire že prosevajo topli toni, ki so last resničnega predmeta, in visoka plast neba dopolni novo, že na čustveni osnovi pojmovano delo. Letošnje delo je zraslo v glavnem na dveh težnjah. Na oni stari, da se vnese v podobo več nastrojenja, ter na novi, ki pa je s prvo v neposredni zvezi, namreč da se delo osvobodi prekoncipirane linije in da se vnese močnejša slikarska prvina. Tako delo je »Predpomlad« (št. 23). Siva primes kolorita, ki jo je Stiplovšek tako rad uporabljal, da se je izognil realnemu barvnemu gledanju, se je umaknila s platna, mesto nje pa je osnovni ton določene krajine ob določenem času in prilikah postal glavni tvorec umetnostnega oblikovanja. Podobna slika je tudi »Kraški svet« (št. 35), kjer so nove slikarske pridobitve še prav posebno vidne. Vsa geometrična preračunanost in strogost je izginila in nadomestila jo je mehka, prelivajoča se ploskev, pri čemer je tudi tehnični način uporabe barve postal »impresionističnejši«. S temi zadnjimi deli je Stiplovšek nakazal smer, v katero se bo razvijala njegova umetnost — ki se tudi povsem sklada s sodobnimi »slikarskimi« umetnostnimi težnjami. V teh podobah je dosegel prav dober uspeh.

Razstava je dosegla tudi glede obiska prav dober uspeh. Kot komentar razstavi je slikar izdal ličen katalog s seznamom del in reprodukcijami podob.

S. Mikuž.